

RIIGIKOGU

IV koosseis.

IX istungjärk.

212. koosolek. 22. jaanuaril 1932.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. Eesti-Soome kaubandus- ja laevanduslepingu muutmise protokollkiinnitamise seadus — I lugemisel.
5. Postiga saadetud kaebuste tähtaja arvutamise asjus tsiviilkohtupidamise seaduse § 828 muutmise seadus — I lugemisel.
6. Kohtute seaduse §§ 251¹-a ja 257 muutmise seadus — I lugemisel.
7. Kokkuleppe protsentide määra seadus — I lugemisel.
8. Koosoleku lõpetamine ja kahe järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 17.19 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

1. Päevakorra täiendamine.

R. Kuris'e ja M. Vesterblom'i ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. põllupidajate võlgade korraldamise seaduse rahaasjanduse komisjoni;
2. kokkuleppe protsentide määra seaduse rahaasjanduse komisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:
rahaasjanduse komisjoni C. Schilling'i asemele V. Hasselblatt;
riigi majapidamise aruande komisjoni R. Kuris'e asemele A. Salum.

4. Eesti-Soome kaubandus- ja laevanduslepingu muutmise protokollkiinnitamise seadus — I lugemisel.

Juhataja: Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Jaanis'e puudumisel jääb see päevakorra-punkt praegu vahele.

5. Postiga saadetud kaebuste tähtaja arvutamise asjus tsiviilkohtupidamise seaduse § 828 muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja R. Eliaser: Käesoleva seaduseelnõu esitamine on tingitud sellest, et tahetakse muuta praegu praktiseeritavat korda: nimelt kirjasid ei kavatseta edaspidi enam tembeldada nende saamise, vaid ainult saatmise kohas. Teistkordne tembeldamine jääb seega ära. See on võimalik ainult siis, kui kohtupidamise seadust vastavalt muudetakse. Nimelt Tsiiviilkohtupidamise seaduse kohaselt arvatakse tähtaega sellest päevast, mil kiri on saadetud kohtuasutuse asukohta. Kui väljaspool kohtuasutuse piirkonda kiri postile pannakse, saadakse see hiljem kätte. Nüüd on selles mõttes muudatus tehtud, et tähtaega loetakse sellest päevast, mil kiri on pandud postile Eesti Vabariigi piirides. Sarnane kord on maksev olnud ka Kriminaalkohtupidamise seaduses, mingeid raskusi ta ei ole tekitanud. Sellepärast üldkomisjoni nimel panen ette, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

6. Kohtute seaduse §§ 251¹-a ja 257 muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja T. Kalbus: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev seadus korraldab kohtute revideerimist ja annab selle õiguse Riigikohtule. Teine paragrahv annab kohtupalati vanemale esimehele õiguse asjade kiire käigu üle rahukogudes järelevalvet korraldada. See seaduseelnõu oli esitatud Vabariigi Valitsuse poolt, ja üldkomisjoni võttis selle vastu ning kiitis heaks neil motiividel, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seletuskir-

jas olid ette toodud. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

7. Kokkuleppe protsentide määra seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Soots.

Üldkomisjoni kaasaruandja J. Klesment.

Aruandja J. Soots: Lugupeetud rahvasaadikud! Mõne päeva eest olid Riigikogus väelused selle kohta, kas peab jääma püsima Eesti kroon praeguse väärtuse alusel või tuleb teda nihutada kulla aluselt ära, et võimaldada madalamat kurssi. Sel korral Riigikogu asus seisukohale, et meie raha peab püsima kulla alusel. Selleksamal koosolekul seletati siit, missuguseid järeldusi sellest otsusest tuleb teha. Nimelt asuti seisukohale, et kui meie raha peab püsima kulla alusel, siis on tarvilik, et meie elustandarti alla viiksime, et meie elamine läheks odavamaks. Vastavalt sellele põhimõttele on ka Vabariigi Valitsus esitanud mõned seaduseelnõud. Üks nendest on käesolev seaduseelnõu. Tema eesmärk ja mõte on vähendada rahaprotsenti, et raha kasutamine oleks odavam, et ei tuleks säärast kõrget rahaprotsenti maksta rahaasutistele, missugust senini on makstud, mis on osutunud praegusel raskel ajal ülejõukäivaks.

Käesolev seadus määrab ära, et kõik rahaasutised, kes raha laenuks annavad, ei tohi võtta üle 8 protsendi aastas. Et see võimalik oleks ja nii vähese protsendiga läbi saaks, siis loomulikult tuleb normeerida ka nende rahaprotsent, kes raha toovad rahaasutistesse, s. o. hoisusummade protsent. Ja siin on ära määratud, et tähtajaliste hoisusummade ja obligatsioonide protsent ei tohi olla üle 6. On ka tehtud erandeid selles, ja nimelt välismaa kapitalide suhtes. On selgunud, et on saadud välismaalt laenu tööstusettevõtete tarvis, ja nüüd on ette nähtud, et kui rahaandjad elavad välismaal, on välismaa kodanikud, siis käesolev seadus nende kohta ei käi. Samuti on ette nähtud, et mõned asutised, kellel on elulised kulud, näiteks hüpoteevipank, samuti ka krediitiasutised, kellel otsekohesed kulud on, et nad võivad võtta peale 8% ka raha otsekoheste rahavalitsemise kulude katteks.

Tõusis ka küsimus üles, kuidas olla pandimajadega. Seni oli nõnda, et pandimaja põhikirja järgi võisid pandimajad võtta 12% ja peale selle teatavad summad pantide hoidmise ja kindlustuse arvel. Komisjonis arvati, et tarvis on see 8% määrata kindlaks ka pandimajade kohta. Pandimajad iseenesest ei ole midagi muud kui kehvema rahva laenuasutused, kust ta võib laenu saada mitte vekslivastu, sest tal ei ole käemehi, vaid käsipandi vastu.

Selles seaduseelnõus on ka ette nähtud Rahukohtu nuhtlusseaduse selle paragrahvi muutmine, mis ette näeb liigkasuvõtmise. Nagu teada, võidi viimasel ajal võtta raha pealt 12% aastas, kui rohkem võeti, siis loeti see liigkasuvõtmiseks ja liigkasuvõtja langes trahvi alla. Loomulikult nüüd tuli muuta vastavat seadust, sest kui üldiselt on laenuprotsent viidud 8 peale, siis tulevad vastutusele võtta liigkasuvõtmise pärast need, kes võtavad mitte üle 12%, vaid üle 8%. Vastavalt sellele on ka Rahukohtu nuhtlusseadus muudetud.

Käesolev seaduseelnõu oli arutamisel rahaasjanduse komisjonis. Rahaasjanduse komisjon leidis, et see seaduseelnõu võib ja peab meie majanduseelule üldiselt kergendust tooma, sest et raha kasutamine läheb odavamaks ja neil inimestel, kes võlga tarvitavad, vähenevad väljaminekud protsentide peale. Samuti leidis komisjon, et käesolev seaduseelnõu võiks kergendust tuua põllumeestele ka sellega, et seniajani maapanga pantlehed ei leidnud ostjaid, sest nad olid madala protsendiga, ja laenuasutused ei võtnud neid vastu. Kuna nüüd laenuasutused viiakse 8% alla, siis on oodata, et pangad neid pantlehti hakkavad suuremal arvul vastu võtma.

Peale selle, kui seaduseelnõu oli käinud üldkomisjonis, kus teda arutati juriidiliselt seisukohalt ja kus üldkomisjon mõned paragrahvid võttis vastu uues redaktsioonis, vaadati see seadus uuesti läbi rahaasjanduse komisjonis. Enamikus rahaasjanduse komisjon ühines üldkomisjoni parandustega. Redaktsioon, tekst ja nende parandused tulevad muidugi arutamisele II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

see seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Kaasaruandja J. Klesment: See seaduseelnõu oli läbivaatamisel üldkomisjonis juriidilisest seisukohast. Et üldkomisjon ei saanud oma ettepanekuid seletuskirjaga põhjendada, siis pean tarvilikuks üldko-

misjoni nimel anda mõned seletused paranduste kohta, mis üldkomisjon tegi, ja nende paragrahvide kohta, mille puhul üldkomisjonis sõnavõtmised olid, ja teha teatavaks motiivid, kuidas üldkomisjon ühest või teisest paragrahvist aru sai.

Kõigepealt vaieldi seaduse pealkirja üle, tehti ettepanek, pealkirjaks võtta „Protsentide määra seadus“. Komisjon jäi siiski endise pealkirja juurde järgmistel motiividel: Meil on teatavasti kahte liiki protsente: seaduslikud protsendid, mis on tsiviilseaduste järgi 6% aastas, ja kokkuleppe protsendid. Käesolev seadus käsitab ainult kokkuleppe protsente ühe erandiga, mis nähtub ette üldkomisjoni poolt vastuvõetud uues § 7-s.

§ 1 juures on parandused võrdlemisi väikesed, mis tehtud selguse mõttes. Paragrahvi sissejuhatav lause kõlas valitsuse eelnõu järgi järgmiselt: „Keelatud on kokkuleppel vastu võtta intresse rahaliste kohustuste pealt aja eest pärast käesoleva seaduse maksmahakkamist üle 8% aastas.“ Üldkomisjon arvas, et ei tule maksmata panna keeldu ainult üle lubatud määra protsentide vastuvõtmise kohta, vaid tulevad keelata ja lugeda tühiseks ka tehtud kokkulepped. Vastavalt sellele on täiendatud ka RNS § 180², millise paragrahvi koosseis juba siis olemas oleks, kui sõlmitud kokkulepe, millises nähtud ette kõrgemad protsendid, kui lubab seadus. Loomulik, et kokkulepete puhul karistuse alla langetavad need, kes protsenti võtavad, kuna ei saaks olla vastutav protsendiandja, vaid see, kes võtab suuremat protsenti, kui seaduses lubatud. Selle 8% kohta, nii kui seletati, oli valitsus sellel seisukohal, et selle 8% hulka kuuluma peavad ka viivitusraha, tagatistrahvid ja muud tasud võlasummade kasutamise eest. Et selgus valitseks ja et kätte saada seda, mida tahetakse, täiendas üldkomisjon vastavat lauset sõnaga „viivitusrahad“, et see oleks otsekohe välja öeldud ja kahtlust ei oleks.

Mis puutub paragrahvi kolmandasse lõikesse, siis nendel alustel, mis rahaasjanduse komisjonis kaalumisel olid, ühineb üldkomisjon ka selle seisukohaga, et kolmandas lõikes, mis puudutab erandeid, mis 8% hulka ei kuulu, tuleks nimetada ka pandimajadele maksetavaid kulusid. Sellekohase krediitseaduse järgi võib pandimaja võtta pandifavate asjade pealt kindlustuse-, hoiu- ja muud otsekoheheid kulusid seaduses ettenähtud korras. Kui nende kulude võtmist poleks otse nimetatud, siis peaksid kõik kulud 8% sisse tulema. Pan-

dimajad kuuluvad küll krediidasutiste hulka, — krediitasutise seadus loeb üles kõik asutused ja selle hulka kuuluvad ka pandimajad — ja sellepärast võiks ka tölgitseda, et pandimajade kulusid haaraks ka eelnõu § 1 kolmanda lõike p. 2. Aga et pandimajadel on teistsugused kulud, kui teistel krediitasutistel, siis leiti tarvilikuks eelnõus seda nimetada, et ära hoida vale arusaamist. Üldkomisjon täiendas sama kolmanda lõike 1. punkti, mis räägib hüpoteegipankade poolt võetavatest valitsemiskuludest, sõnadega: „mis ei tohi ületada senist määra“.

Punkt 3., kus räägitakse krediitasutisele maksetavatest otsekohestest kuludest, täiendas üldkomisjon sõnadega: „nagu tempelmaks, kirja kulud j. n. e.“ See täiendus oli tarvilik seepärast, et ära määrata, mida otsekoheste kulude all mõeldakse, et kaugemale ei mindaks ja otsekoheste kulude all tegelikult protsenti kõrgemale ei tõstetaks, kui see § 1. esimeses lõikes on lubatud.

Siin ja ka järgmistes paragrahvides üldkomisjon tarvitab igalpool sõna „protsendid“. Valitsuse poolt esitatud eelnõus oli tarvitatud kahesugust tärminoloogiat: „intressid“ ja „protsendid“. Üldkomisjon arvas, et on parem, kui tarvitame ühtlast tärminoloogiat, ja nimelt sõna „protsendid“. Mida mõeldakse protsentide all, see on kindlaks määratud Balti eraseaduse § 3405, ja seal loetakse protsentide alla kõik sissetulekud, mis saadakse kapitali tarvitamise pealt teatud aja jooksul. Oma seletuses § 3405 juurde ütleb Erdmann, et protsentideks ei saa mitte pidada tasu, mida makstakse ühekordselt kogu kapitali tarvitamise aja eest kapitali pealt. Aga selle seaduse järgi käib ka niisugune tasu protsentide hulka. See nähtub § 1. esimese lõike lõpust, kus on öeldud, et selle protsendimäära hulka arvatakse ka „muud tasud“ võlasummade kasutamise eest.

Edasi on üldkomisjon § 4. teinud täienduse. § 4. kõneleb protsentidest, mida makstakse Eestist välismaale või välismaalt Eestisse kokkuleppe järele isikuga, kes kuulub välisriigi kodakondsusesse ja asub välismaal ning kellel puudub Eestis alaline elukoht. Komisjonis oldi arvamusel, et piiritelu ainult elukohaga ja kodakondsusega ei ole mitte täjelik, vaid et tähtis on selle juures ka see, kas teataval laenuandjal Eestis alaline esitaja või volinik on, ja seepärast täiendas komisjon seda paragrahvi sõnadega: „kui ka alaline esitaja või volinik“. Ainult siis, kui välismaa ko-

danik ise ei ela Eestis ja tal siin ei ole ka mingit esindust, ei kuulu tema poolt antud laenu nende reeglite alla, mis käesoleva seadusega siseriiklikkude laenude suhtes maksma on pandud. Edasi on täiendatud § 7. selles mõttes, et käesolevat seadust kohaldatakse oma maksvuse ajaks ka riiklikkudele rahaasutistele, ja viimaste kohta väljaantud seaduste eeskirjad, mis ei ole kooskõlas käesoleva seadusega, ei ole maksvad. § 1. järgi räägitakse ainult kokkuleppe protsentidest. Kuid meil on osa riiklikke pankasid, kus on seadusega ettekirjutatud ja kindlaksmääratud protsendid. Sisult on aga selge, et seadus peaks makssev olema kõikide rahaasutiste kohta. Riiklikkude pankade suhtes, kus protsendimäär on kindlaks määratud seadusega, ei saa praegune seadus maksvusele tulla muidu, kui see seaduses otsekohe ei ole mainitud.

Peale selle on ka teiste asutuste kohta maksmas seaduslikkude protsentide ülemäär, nagu lombardide kohta, samuti väikelaenu asutiste kohta. Kuid neis seadustes on tegemist ülemääradega, ja protsentide tegelik suurus oleneb kokkuleppest asutuse juhatuse ja kliendi vahel. Uus seadus need normid kaotab üldise põhimõtte järgi: *lex posterior derogat lex priori*.

Üldkomisjonis kaaluti ja vaieldi § 6. juures, mis kõneleb Majanduseministri õigusest revideerida selle seaduse teostamise mõttes krediit- ja teisi asutisi. Üldkomisjon ei teinud selles paragrahvis parandusi, kuid peab vajalikuks seda paragrahvi järgmiselt seletada. Komisjon arvab, et see õigus Majanduseministrile tuleb jätta, kuid ühes sellega oli üldkomisjon arvamisel, et seda õigust ei saa Majanduseminister tarvitada laialdaselt selles mõttes, et see võib olla kahjulik hoiumummade hoidjatele, vaid et siin Majanduseminister toimima peab kõige ettevaatusega. Ainult erakorralistel juhtudel, kui on põhjendatud kahtlus, et rahaasutuses võetakse kõrgemat protsenti kui lubatud, on Majanduseministril endal õigus korraldusi teha revideerimiseks. Üldkomisjon arvab, et Majanduseminister oma ametkonnale revideerimiseks ei saa teha üldisi korraldusi, et revideerimine võib sündida ministri igakordse korralduse põhjal. On loomulik, et revideerimine selle korralduse põhjal võib sündida ainult selles ulatuses, kui võrd see käesoleva seaduse täitmise juures vajalik ja tarvilik on.

Mis puutub käesoleva seaduse II ossa, nimelt karistuse ossa, siis on üldkomisjon

teinud mõned sisulised parandused, kõigepealt § 180² I lõike kooskõlastatud § 1 ettevõetud parandusega, ning on loetud karistuse alla kuuluvaks ka need isikud, kes protsendisajaajana on sõlminud kokkuleppe kõrgema protsendi peale.

Samal põhimõttel on täiendatud ka III lõiget, kus lubamata protsentide vastuvõtjat karistatakse sarnasel korral, kui laenu saaja kitsikuse tõttu on sunnitud andma kõrgemat protsenti, üldse kui kokkuleppe sõlmitud on, siis juba laenuandja-protsendisaja karistuse alla langeb.

Mis puutub II lõikesse, mis käib nende kohta, kes võtnud rohkem otseseid kulusid, kui Majanduseminister ette on näinud, siis võiks tekkida küsimus, kas seda II lõiget tarvilik ei oleks täiendada selle tagajärjel, et meie oleme § 1 III lõiget täiendanud pandimajadega. Üldkomisjon asus sellele seisukohale, et see iseenesest mõistetav on, kuna pandimajad kuuluvad krediitseaduste alla. § 1-sse oli tarvis sellepärast pandimajad sisse võtta, et siin on tegemist eriliste kuludega, mida teistel krediitasutistel ei ole. Nii et karistused pandimajade suhtes on seaduses olemas.

Mis puutub paragrahvi viimasesse lõikesse, siis on üldkomisjoni poolt kustutatud viimne lõige, mille järgi kohustuste täitmise aeg liiakasuvõtmise kordadel pikendatakse kahe aasta peale, arvates kohtuotsuse seaduslikku jõusse astumise päevast. Üldkomisjon arvas, et seda viimast normi teostada oleks raske ja et ta tihti oma raskusega ei tabaks seda, kes liigkasu võtta on tahtnud või võtnud, vaid tabada võib kõrvalisi isikuid, kellel liigkasuvõtmisega ühist ei ole olnud, näiteks viimane vekslite pealekirjutaja, omaja, kes heas usus omandanud vekslit, selle läbi kannatab, et peab ootama kaks aastat, kuni raha kätte saab. Kuna sarnaseid juhuseid võib tulla, kus kõrvaline isik võib kannata, kes liigkasu ei ole võtnud, ja kuna üldse see paragrahv võib tekitada raskusi, üldkomisjon pidas tarvilikuks selle eelnõust kustutada.

Ühinen rahaasjanduse komisjoni aruandja ettepanekuga, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev kokkuleppe protsentide määra seadus on meie majanduseelu viimase aja seadustest, mis riivab kodanikkude laiemaid hulki, sellepärast paratamata tema juures peab veidi pikemalt peatuma. Seadusega esijoones on riivatud kolm hu-

vigruppi: pangad-laenuasutused, nende hoitusummade omanikud ja laenude võtjad. Teatavasti kõigil neil kolmel huvigrupil on risti lahkuminevad huvid, ja sellepärast siis on arusaadav kodanikkude eriline tähelepanu sellele seadusele. Seadusega jooksvas majanduseelul protsendi reguleerimine ei ole kerge. Meie teame, et teised riigid, kes on püüdnud ja ka praegu dekreetidega oma majanduseelu juhivad, on nii mõneski küsimuses sattunud ummikusse, millega ka meil paratamata teataval määral arvestada tuleb. Selge on see, et ta toob majandusele nii mõnedki raskused kaasa. Kuid mis siin juures silma paistab on see, et meie valitsus, esitades seda seadust, ei ole kõiki neid seadusi, mis selle süsteemiga kaasas käivad, esitanud. Samuti, et meie valitsuse liikmed põllumajandust oleksid püüdnud meeles pidada, seda näha ei ole. Teised küsimused — elustandardi üldiselt allaviiimine — on käesoleval juhul teostamata, ja kas see seaduseelnõu üldse tuleb, on küsimine. Mis puutub põllumajandusse, siis pean alla kriipsutama, et põllumajandus siin praegusel korral ei võida õieti mitte kui midagi. Rahaasjanduse komisjonis püüti ühe Riigikogu liikme poolt tõendada, et põllumajandus võidab sellega, kuid ma tahan ette alla kriipsutada, et võib-olla põllumajanduses on neid paratamataseid kahjusid, mis selle seadusega jäävad väiksemaks, kuid otsekohest võitu põllumajanduses ette näha ei ole. Meie teame, et põllumajandusesaadused on keskmiselt hinnas langenud 60—70%, s. o. 100% pealt 30% peale, ja kui võtame protsendi allaviiimise siin 10 või 11 % pealt 8 % peale, siis on selge, et meil ei saa võrdlust nende kahe protsendimäära languse vahel olla. Kuigi see seadus, nagu juba tähendasin, põllumajandusele palju ei anna, kuid meie teame siiski, et põllumajanduses on hulk pankade lühiajalisi laenusid, mis saavad selle läbi väikese soodustuse, ja seepärast on arusaadav, et ka põllumajandusel oma huvi ei puudu. Ühenduses sellega ma tahan tähelepanu juhtida, et siin on valitsusel palju suurem kohustus põllumajanduse vastu. Kui need protsendimäärad käesoleva seadusega viime 8% peale, siis peaks ka kogu tööstuse ja kaubanduse protsent alla minema. Meie teame, põllumees tarvitab väga palju oma saaduste valmistamise juures ka tööstuse- ja kaubandusesaadusi. Näiteks võiks tuua: adrad, äkked, vikatid, köied, nõõrid, igasugused nahkrihmad, jalanõud i.n.e. Kõik need tööstusesaadused on siamaale kahjuks olnud

ikkagi selles hinnas, mis nad olid ligemale 10 aastat tagasi. Nüüd oleks aeg valitsusel mõju avaldada, ennast maksma panna selles suunas, et need põllumehe poolt ostetavad saadused vastavalt ka alaneksid, tähendab et tööstusetoodangu ja kaubanduse vaheprotsent ka samavõrt väheneks. Sealt saaks põllumees juba rohkem tuntuvalt ja arusaadavamalt kasu.

Mis puutub nüüd käesolevas seaduses ettenähtud protsendisse, siis minu arvamise järgi see protsent praeguse olukorra juures eriti põllumajanduse seisukohast on liiga kõrge. Põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma esindajatel on juba võimalus olnud selle protsendi alandamiseks ettepanekuid teha nii rahaasjanduse kui ka üldkomisjonis, kuid meie ettepanekud laenuprotsendi vähendamise kohta ei ole komisjonide enamuste poolt vastuvõtmist leidnud.

Kui vaatame edasi, kas on sarnane talitamisviis õige võrreldes teiste maadega, siis ma võiksin mõned andmed tuua teistest riikidest, kus näeme, et õieti kõrge valuutaga maadel emissiooni protsent on palju madalam, kui see on Eestis. Ma pean alla kriipsutama, et Eesti on üks kõrge valuutaga maadest. Nii näiteks Eesti emissioonipanga laenuprotsent on 6½—7, selle vastu Belgias — 2½—3½, Hollandis, mida põllumajanduse seisukohast võiks Eestiga võrrelda, 2—3, Prantsusemaal samuti 2—3. Nii et meie rühma esindajate ettepanekud selle protsendimäära 8% pealt alandamiseks olid täiesti vajalised ja põhjendatud. Kuid selge on see, et praeguse seaduse vastuvõtmisega ei tohi valitsus mitte käsi rüppe panna, sellega ühenduses on kohe tarvis terve rida hädavajalikke korraldusi, mis valitsus peab kiires korras maksma panema. Põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühm põhimõtteliselt ei ole selle seaduse vastu, kuid leiab temas mitmed puudused ja teeb puuduste kõrvaldamiseks II lugemisel tarvilikud ettepanekud.

M. L a a r m a n: Väga austatud härrad rahvasaadikud! Ei saa vist käesoleva seaduseelnõu kohta teist seisukohta olla, kui et seda peab pooldama. On ju päris õige, et niipalju ta ei anna, eriti meie põllumajandusele, nagu põllumajandus seda ootab ja loodab. Meie teame väga selgesti, et suur osa Eesti taludest on raskete aegade tagajärjel sattunud võlgadesse ja et võlad on tihti sellest ajast, kus meie kroon hoopis odavam oli kui praegu. Meie kroon

on hinnas tõusnud, selle tagajärjel on väärtuste hinnad langenud, ja põllumehel on väga raske, isegi võimata, praegusel korral neid võlgu tasuda. Need võlad on saagedasti ja väga suurelt osalt aga vekslivõlad. Meie teame, et vekslivõlg ei ole põllumajanduse võlg. Vekslivõlg on lühiajaline ja peale selle kallis. Põllumajandus vajab aga pikaajalist ja odavat laenu. Selles mõttes, nagu ma tähendasin, praegune seadus põllumajandusele loodetavat tulu ei anna, sest tööpoolest, nagu eelkõneleja tähendas, on 8% palju maksta oma võla eest põllumehel. On väga mitmesuguseid kalkulatsioone, millise võlaprotsendi põllumajandus välja kannataks, — olen arvamisel, et praegusel korral põllumajandus üldse tasuv ei ole ja meie talud välja ei kannata üldse mingit võlaprotsenti, vähemalt üks jagu meie taludest. Kui lood nõnda on, siis on arusaadav, et 8% põllumajandusele palju on ja tööpoolest otsekohesest mõttes ei anna see seadus siis ka põllumajandusele mitte palju. Ometi toob ta teatavat kergendust, sest seni olid võlad kuni 12%, mitte kaua aega tagasi veel palju kõrgemad. Kui need nüüd seadusega viiakse 8% peale, väike kergendus on see kindlasti. Aga ma pean tähendama, et ta aitab põllumajandust kaudselt. Meie võtsime mitte väga kaua aega tagasi Riigikogus vastu nõndanimetatud maapanga pantlehtede ümberlaenuustamise seaduse. Seni see seadus ei andnud tunduvalt tagajärgi, sest ühispangad omas suures enamusel ei olnud nõus nende pantlehtede alusel ümberlaenuustamisi ette võtma. Neil oli protsent kallim ja nad ei tahtnud 8% peale alla minna. Praegusel korral, ma rääkisin täna selle üle ühe ühispanga tege-lasega, on arvata, et nüüd see ümberlaenuustamine kiiremlt läheb ja sel korral tuleks põllumajandusel maksta oma võlgade eest 6%. Meie näeksime heameelel, et see protsent madalam oleks. On selge, et meie olud praegu raskemad on kui enne sõda, ja enne sõda oli põllumajanduse laenuprotsendiks 5—6%. Praegusel korral, kus põllumajanduslik kitsikus palju suurem kui enne sõda, peaks laenuprotsent madalam olema. Kuid ära kuulates rahaasjanduse komisjonis asjatundjate arvamisi ja mõttevahetusi, loobus põllumeeste rühm ettepanekust protsendimäära alamale viia, kuna meile paistis, et praegusel korral see võimalik ei ole, sest sellega võiksid pangasjanduses tunduval vapustused tulla. Meie näeksime ja sooviksime aga väga, et valitsus siin katsuks samme astuda, läbi-

rääkimistesse astuda pangategelastega j.n.e., et protsendimäära võiks lähemas tulevikus veel alandada. Ei taha tähendama jätta, et Vabariigi Valitsus põllumajandusele peab abiks astuma ja kiiremlt teotsema.

Pea veel tähendama, et Eesti Pank laenupolitika juures väga vagusaks pealtvaatajaks on olnud ja on lasknud rahulikult sündida liigkasulist protsendivõtmist, sest nagu rahaasjanduse komisjonis tähendati, on üksikud pangad laenudelt isegi 20% võtnud.

Selle seaduseelnõuga on siin piir pandud, et see nii sündida ei või, ning protsendi ülemmäär on kindlaks määratud 8 peale, mida laenu väljaandmisel võtta võib. Meie tervitame seda sammu ja loodame, et sellele sammule teised järgnevad, mis laenu andmist kergemaks teevad ja meie talusid hädast välja aitavad.

J. Järve: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev seaduseelnõu on tingimata tarvilik. Üldiselt tahan tähendada, et pangad ei ole mitte küllalt tarvilikku aktiivsust üles näidanud laenuprotsendi alandamisel. Iseäranis imestada tuleb, et Eesti Pank ei ole siin omaltpoolt tarvilikku aktiivsust avaldanud ja kõiki tema käes olevaid mõjuvahendeid ära kasutanud selleks, et takistada tema poolt väljaantud odava-protsendiliste summade edasilaenamist teiste pankade poolt liiga suure protsendiga. Kahtlemata tähendab see seadus sammu edasi, kuigi ta teatavaid raskusi endaga kaasa toob, olgugi mitte sel määral, nagu mõnelt poolt kardeti, et pankade raha välja voolab. Meie peame silmas pidama seda, et praegu on seisukord, kus vaevalt on kapitalil paremat paika mahutamiseks, kui seda pangas on. Tööstuse-ettevõtted ja põllumajandus ei anna kõrget tulu, kapital ei anna seal kasuprotsenti, vaid on omast väärtusest suure osa kaotanud. Siin võib tõsiselt esile kerkida see kartus, et selle seaduse maksamahakkamisel meie kapital välismaale veerema hakkab. Siin tuleks valitsusel kindlat kätt tarvitada, et seda ära hoida ja tarbekorral kapitali pealt, mis välismaale viidakse, trahviprotsent või maks, kui tarvilik, sisse seada, ja registreerida need kapitalid, mis meie kodanikud välismaale viivad. On iseenesest mõistetav, et raskel kriisi ajal kodanikud on kohustatud riigi huve silmas pidama ja mitte üksnes eneste huvide peale mõtlema, muidu ei anna see seadus loodetavaid tagajärgi järgmistel põhjustel: esiteks juba

sellepärast, et see hiljaks on jäänud, nõndasamuti kui kõik teised viimaseaja seadused, mis kriisi vastu võitlemiseks esitatud, on hiljaks jäänud; teiseks, et 8% praegustes oludes kõrge on, ja üldine arvamine küll oleks oodanud, et valitsuse poolt esitatud seadus oleks kõrgemaks määraks võtnud 6 %, iseäranis silmas pidades põllumajanduslikku olukorda tuleb tunnistada, et see seadus võrdlemisi väikest parandust toob ja põllumajanduse raskused suurelt osalt tingitud on just kõrgeprotsendilistest laenudest. Kui meie tahame kroonikursi hoida ja teostada seda, mida meie Riigikogu enamuse on otsustanud, ja meie krooni kindlustada, siis on kahtlemata tarvis elustandardi alla viia. Selleks tuleb valitsusel kindla käega tegutseda, kuid kroonikursi ei hoida meie kõnedega ega deklaratsioonidega, ka niisuguste pikkade kõnedega, nagu need aset leidsid viimasel Riigikogu koosolekul. Meie ei hoida seda ka poliitsei abil, ei kriminaalseaduste abil, nagu soovitas rkl. Rei. Ei suuda seda ära hoida ka kaitsepolitsei, nagu viimasel ajal seda märgata on. Härra siseminister teab, missugused on kaitsepolitsei ülesanded. Tema ülesanne on riigivastaseid elemente üles otsida, aga mitte neid, kes on ustavad riigikodanikud, mitte põllupidajaid jälgida. Nagu teada, on Lõuna-Eestis kaitsepolitsei sellega hakkama saanud, et jälginud neid põllumehi, kes oma arvamist avaldavad. Mina arvan, et meil maksev kord lubab kodanikkudel oma arvamist avaldada senikaua, kui ei ole teistsugust korda maksmat pandud. Loodan, et härra siseminister juhust kasutab ja seletab, millega on niisugused nähtused põhjendatud. Väga lugupeetud rkl. härra Ast, ei, see oli härra Martna, tõi ette seda, et mõned Riigikogu liikmed ja tegelikud põllumehed on sellega toime saanud, et üheksanda käsu vastu patustanud sellega, kui oma seisukohta avaldanud. Härra Martna'le kui audoktorile peaks teada olema, et 10 paragrahvi hulgas, mis kõige populaarsemad ja tuntumad, on ka kaheksas käsk, mis ütleb: Sina ei pea ülekohut tunnistama oma ligemise vastu. Meie teame, et praegu on põllumehel seisukord niisugune, mille iseloomustamiseks võin ühe võrdluse tuua Lõuna-Eestist. 5 aasta eest ostis üks töökas ja kokkuhoidlik mees omale suurema talu. Tal oli kapitali 50.000 krooni ehk 5 miljonit senti. Ta on pidanud seda talu 5 aastat, selle korraldamise eest temale 30.000 krooni juurde maksnud. Osa pidi võtma maapangast ja osa erapankadest.

Selle aja jooksul on seisukord sarnaseks kujunenud, et ta on 80.000 krooni sisse mahutanud, tööd teinud kogu aeg, ja nagu hiljuti ajalehtedest lugeda võisin, on selle talupidaja koht maapanga poolt müügile määratud. (V a h e l h ü ü e.) Vähemates taludes võib seisukord ainult natukene parem olla. Ja kui kurioosum tundub kõige selle juures veel see asjaolu, et see talupidaja tööd tehes on oma tervise rikkunud, oma käe mootori all vigastanud, nii et tal ei jäe muud üle, kui mõne nädala või kuu pärast võtta kott ja kepp ja minna oma kodust välja. Ja oleks tema sulane või põllutööline, siis kaitseks teda üks seadus, ja nimelt see, mille põhjal on õigus töölisel nõuda eluaegset ülespidamist, kuid temal kui peremehel selleks õigust ei ole. Ja tema seisukord on väga halb. Vaadake, nõnda on inimesed oma varanduse kaotanud, ja mina arvan, et ei ole sünnis kõnelda sellest, et meie, kui meie ka nende inimeste seisukohtadest aru saame, et meie sellega ülekohut teeme, või nagu võõrast vara tahaksime, vaid meie tahaksime nende inimeste seisukorda silmas pidada ja seda tarbekorral kaitsta. Iseasi on, kuidas seda tehakse. Ja mina arvan, et need Riigikogu liikmed, kes siin rääkinud, on seda riiklikust seisukohast välja minnes teinud ja tähelepanu juhtinud sellele, et seisukord siin tõsine on, ja kui meie mingi suuna oleme võtnud ja otsustanud võtta, siis tuleb ka järjekindlalt selle järgi käia, tuleb elustandardi alla viia, sõidupiletite hinnad, telefonimaksud, palgad tulevad alla viia, samuti üürihinnad. Mina arvan, et ainult sel juhtumisel võime meie seisukorda parandada ja välja jõuda sinna, kuhu meie minna tahame. (V a h e l h ü ü d e l.)

A. L a u r: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Praeguse valitsuse deklaratsioonivaieluste puhul tähendas härra Riigivanem, et valitsemine on kunst ja et valitseda ei saa mingite kokkaraamatute retseptide järgi. See iseloomustus on ju isenesest õige, kunstnik on loov jõud, loov vaim ja tema loob sisemise jõu, sisemise äranägemise järgi. Niisugune on ka üks õige valitsus. Aga kahjuks ei ole kõik valitsused loovad valitsused. Vähe veel seda, nad ei ole isegi diletandid või asjaarmastajad. Nad on alla keskmiste võimetega. Niisugustele valitsustele, kellel ei ole Jumala sädet loomiseks, niisugusele valitsusele oleks parem, kui neil oleksid kokkaraamatute retseptid käes, mille järgi võiksid nad õiget sammu astuda. Vastasel korral saavad

nad täiesti rappa. Õnnetuseks on meie praegune valitsus ka seesugune valitsus, kellel ei ole antud jumalikku sädet valitsemiseks, vaid kõik, mida ta teeb, teeb ta kobades, teeb siis, kui kuskilt mingi tõuge tuleb, kui teiste mõtete ja mõjutuste läbi tuleb meelde midagi teha, aga seda omadust, et ta ka midagi ette näeks, seda meie ei näe ja ei leia praeguselt valitsuselt mitte. (V a h e l h ü ü e.) Vähe seda, et praegune valitsus on andetu, ta on tihtilugu ka veel jonnakas. Sest kui kuskilt tulevad mõnikord mõned õiged mõttealgatused, siis ta ei võta seda omaks, vaid ignoreerib neid.

Näiteks protsentide alandamist on nõutud juba varemalt. Minul isiklikult oli juhus aasta tagasi esitada liigkasu vastu võitlemise seaduseelnõu, mille sihiks oli protsentide alandamine. Teadagi valitsus ignoreeris seda seaduseelnõu ja ei tõstnud küsimust üldse üles. Kui see protsentide alandamist küsimus oleks varemalt otsustatud, siis nende võlgnikkude seisukord, kes praegu raskustes siplevad, oleks kergem ja neil oleks vähemalt lootust neist võlgadest välja sipelda. Lasta inimesi terve aasta sipelda sarnastes raskustes, see on ühe valitsuse poolt lubamata. Kui inimesed on võlgadega koormatud ja kui nad on tühjaks pigistatud mahlast kui sidrunikoor, siis alles ärkab valitsus unest üles ja hakkab seda küsimust lahendama. See samm, mis ette võeti ja mida heaks tuleb kiita, on hiljaks jäänud, ja sellepärast ei ole temal seda mõju, mis olema peaks. Vähe seda, et valitsus ei esitanud mingit seaduseelnõu, mis oleks seaduseandlikul teel protsentide alandamise korraldanud, vaid ta ei püüdnud mõjutada meie emissioonipanka ja teisi rahaasutusi, et need ise oleksid protsenti varem alandanud, vaid alles nüüd, kus pangad ise on seisukohale asunud, et võimalik on protsenti alandada, nüüd valitsus tuleb pangameeste mõjutustel, saades sealt näpunäiteid, otsustab selle küsimuse jaatavalt. Iseseisvalt aga ei tee valitsus midagi. See oli suur viga, et valitsus ei kasutanud õiget aega protsentide alandamiseks. Meie rahvamajandus seda ei tingi, et protsendid liiga kõrged oleksid. Eriti ei tohiks protsendid kõrged olla sellepärast, et meie raha on kallimaks läinud, ja peab meeles pidama seda, et need inimesed, kes praegu laenude all ägavad, need inimesed seda raha sisuliselt ei ole saanud. Nad on küll sellesama summa numbrites saanud, aga sisuliselt ei ole nad seda raha saanud, ja sellepärast on tõsine

ning viimne aeg kergendada olukorda seega, et vähemalt protsentegi alandada. Selle seaduse arutamise juures on küsimus üles tõusnud, et kas protsentide alandamine ei kujune meie rahvamajandusele kahjulikuks ja ei aja meie panku pankrotti. Peab ütleva, et vaevalt sääraseid negatiivseid tagajärgi sellel saaks olema. Meil on Tallinnas pankasid 38, Tartus — 18 ja igas väiksemas linnas 2—3 panku ja seepärast ei oleks midagi katki, kui need pankasid hakataks kokku tõmbama, kas või samal teel, nagu piimahiisusi korraldati. Ei oleks midagi katki, kui need pankasid poole vähem oleks. Edasi võiksid pangad vähendada ka oma ametnikke. On ju siin ja seal panga juhtideks mitu inimest, mitu direktorit, väga hästi võiks ühe ja kahega läbi saada, ja samuti teisi ametnikke on mõnikord rohkem kui vaja. Ka palgad on pankades paremad kui teistes asutistes. Neid palkasid võiks vähendada. Et pangad omaga läbi tuleksid, on võimalik igasuguseid kulusid kokku tõmmata ning see annaks neile võimaluse ära elada ilma, et pangakrahhisid tulla pruugiks. Näiteks tean üht rahaasutist, kus oli varem 8 ametnikku ametis, hiljem hakati vähendama ja nüüd on vähendatud 8 ametnikust 2 peale, ja see rahaasutis töötab praegu täiesti korralikult kahe ametnikuga. Nii võiks öelda, et majanduseelule ja pangandusele protsendi alandamine kahjulik olla ei saaks.

Siis ma pööraaksin härra Majanduseministri poole küsimusega, õieti sama küsimusega, mille mina läinud korral kõnetoolilt ette kandsin, nimelt kuidas jääb lugu viivitusest rahvi suurusega neilt riiklikudelt maksudelt, mida ei suudeta tähtaegadeks ära maksta. Sest nagu rääkisin tol korral, on meil maksusid, mille pealt võetakse 24%, see on kinnisvaramaks. Kui valitsus täna rahvaesinduse tahtel võtab seaduse vastu, mille järgi see on liigkasuvõtmine, kui üle 8% võetakse, kas valitsus tahab siis lubada enesele sarnast soodustust, et võtab 24% riigimaksudelt, mida inimesed ei suuda tahes-tahtmata maksta, sest olukord on niisugune, et inimestel ei ole raha ja on sunnitud maksimisega viivitama.

Lõpuks tahaksin öelda, et see seadus ei ole selleks, et päästa meie põllumeest, see annab ainult mõneks hetkeks kergendust võlgades siplevale põllumehele. Neid võlgades olevaid talusid on meil üle 50%, ja võlgades siplev põllumees on kui uppuga merel. Protsendi alandamine tooks ta ainult mõneks hetkeks veepinnale. Pea vajub ta muidugi jälle, kui teisi abinõusid

ei tule, teisi mõjuvamaid abinõusid. Vaadake, kas sarnaseid abinõusid on või mitte, see ei olegi minu asi neid näidata, vaid valitsuse asi, aga et ma praegusest valitsusest seda ei usu, et ta sarnaseid abinõusid leida oskaks, seepärast on minu mõte, et praegune Vabariigi Valitsus teeks hästi, kui ta kutsuks meie paremad majanduse- teadlased kokku ja peaks nendega nõu ja laseks endale mõne kokaraamatu kokku seada, mille retseptide järele ta siis majanduseelu juhtida võiks. Niisugusel juhul oleks see parem, sest ilma kokaraamatu retseptideta valitsus valitseda ei oska.

Majanduseminister A. Jürman: (Kõnelemine kohtadel.) Lubage vähe peatuda... (Kõnelemine kohtadel.)

Juhataja (koputab haamriga): Rkl. Ast, ma kutsun Teid korrale.

Majanduseminister A. Jürman: Ma tahtsin mõne ettekantud mõtte juures vähe peatuda. Esiteks see seadus põllumajandusele palju midagi ei too. See seadus ei olegi eriliselt mõeldud põllumajanduse tarvis, sest põllumajanduse kohta on eriseadus antud, mis lühiajalised laenud pikaajalisteks ümber muudab, ja seal on protsent ette nähtud 6. See on üldiselt laenuprotsendi korraldamise seadus. Siin ei maksa eriliselt välja tõsta põllumajandust kui niisugust. See on korraldatud teiste seadustega. Üldiselt võiks tähendada, et see seadus annaks kergendust neile, kes laenudega töötavad, — need on suurem osa ettevõteteid, mis produtseerivad. Meil on laene, ma ütlen ümmargustes arvudes, välja antud 100 miljonit krooni, kus laenuprotsent kuni 12% on. Nüüd reguleerime protsendi 8 peale. Seega tooks see seadus kergendust umbes 3%, mis oleks aastas 3 miljonit krooni. Nii et see seadus ei ole nii tähtsuseta kui nüüd arvatakse, ta kergendab väljaminekuid 3 miljoni krooni võrra produtseerijal. Nii et tal on õige suur ulatus. Sellega meie tervendame kogu meie majandust, kogu produktsiooni, sellega ühtlasi kaudselt terveneb pangandus, sest ta klientuur saab tugevamaks, elujõulisemaks. Meie pangad ei võta suurt protsendivahekasu mitte sellepärast, et tegelikud kulud oleksid suured, vaid suurt protsenti nõuab pankadelt riisiko. Nüüd jääb riisiko vähemaks, kuna klientuur terveneb. Nii võime öelda, et see toob pangandusele parandust ja sellega võivad ka

hoiuserade omanikud seda seadust ter- vitada.

Nüüd vaatame, mis härra Laur ette tõi. Ta ütles, et maamaksu pealt võtame viivitusprotsenta 2% kuus. (Vahelhüüe.) Jah, see oli seni, õige, aga see küsimus on juba, härra Laur, lahendatud Maksus- tamiskorralduse seadusega. Seal on ette nähtud 1% kuus. Maksustamiskorralduse seadus astub jõusse 1. veebruaril. Veel on ette nähtud, et kellele antakse pikendust vastava palvekirja põhjal, sellele Maksus- tamiskorralduse seaduse põhjal võib prot- sent kas täiesti ära jääda, ehk poole prot- sendi peale vähendada. Nii on ka see kü- simus lahendatud.

J. Fuk s: Lugupeetud Riigikogu liik- med! Teisipäeva öösisel koosolekul asus Riigikogu kindlale seisukohale, et krooni- kurssi tuleb hoida, ja tingimata sellest pea- vad valitsus kui ka asutused kinni pidama, tähendab tuleb katsuda, nii kui härra Ma- janduseminister ütles, elustandarti alla viia. Ja üheks sarnaseks seaduseks, mis tahaks seda elu odavamaks teha, on tingi- mata ka praegu arutuseleolev kokkuleppe protsentide määramise seadus. Siin öel- dakse, et see palju ei aita põllumajandust, seda öeldi ka komisjonis. Mina arvan aga seda, et sellega, kui meie ainult üksi põllu- majandust aitame, ei saa elustandarti alla viia, sest põllumajandusesaadused on juba niivõrt odavad, et seal enam mingit häda- abikrediiti vaja ei ole. Kui elu tahetakse odavamaks teha, tuleb neid dekreete laiend- dada kaubanduse ja tööstuse ja nende saa- duste peale. Ja kui ka seal protsendimäär viiakse 8 peale, siis tõesti see on üks abi- nõu, mis aitab neid sihte kätte saada, mis Riigikogu on eesmärgiks seadnud. See sea- dus toob 3 miljonit krooni kergendust aas- tas laenusajajale ja muidugi üks osa neist kuulub ka põllupidajatele. Siin härra Laar- man tähendas, muidugi põllumeeste kogu- de rühma nimel vist, et valitsus katsuks ka edasi astuda kiires korras samme ja päästa põllumajandust raskustest, see sea- dus palju muidugi ei aita. Oma kõne lõ- pul ütles ta, et tervitame ja loodame. Sar- naseid sõnu räägivad meile alati Riigiva- nema, Majanduseministri ja Põllutööminist- ri rühma kuuluvad Riigikogu liikmed ko- gude rühmast. Aga mina ütlen, et õige on nii, nagu teisipäeva öösisel koosolekul vahelhüüdes tähendati, et häda ajab au- toga ees ja valitsus longib posthobustega järele. Selles meie häda ongi, ja sellest rääkisin mina komisjonis, räägiti isegi vas-

tasrinna poolt, et võib-olla on veel suuremaid volitusi valitsusele tarvis. Aga selle juures ütles aruandja, kes kuulub põllumeeste kogude rühma, et mis meie neid volitusi valitsusele pakume, kui tal tarvis, eks ta tule ja ise küsi. Kui häda käes, siis hakatakse jälle kiires korras seadust kokku lööma, tullakse komisjoni ja Riigikogu ette, siis on võib-olla jälle juba hilja. Mis selle tagajärg on? Mis öeldi täna komisjonis üht niisugust seadust, nimelt põllupidajate võlgade korraldamise seadust arutades, selle seaduse kohta nende inimeste poolt, kes kuuluvad Riigivanema rühma, ja mis ütles terve rahaasjanduse komisjon selle seaduse kohta? See ei kõlba kuskile. Vaadake, sarnaselt ei tohiks valitsus teotseda. Kui Riigikogu on öelnud, et on tarvis krooni hoida, siis tuleb seda ka tõsiselt võtta, aga mitte nii, et Eesti Pank kolme kuu jooksul on ära korjanud 3½ milj. krooni paberraha, et krooni hoida. Maalt on raha kadunud ja ka linnast hakkab kaduma. Kas see on elustandardi allaviimine? Komisjonis öeldi õieti, et võidakse seda krooni hoida niikaua, kuni viimane paberikroon rahvalt ära korjatud, siis Eesti Panga direktorid selle oma palgaks tasku panevad ja ära lähevad. Meie oleme vastasrinnas öelnud, et kui tarvis on krooni päästa, ei keela meie dekreedid valitsusele. Valitsus ei ole neid lootusi täitnud, ning neid häid nõuandeid kuulda võtnud, mis opositsioonist antud.

Kui meil komisjonis räägiti, et inflatsioon on halb asi, et Saksamaa on kord selle läbi elanud, teinekord ta seda enam ei tee, siis ütlen, et inflatsioon oleks õnnetuseks Eestile. Ma arvan, meie valitsus teeks targasti, kui ta Saksamaa eeskujul hädaabidekreetidega elustandardi alla viiks.

Mulle paistis imelikuna, kui rahvaerakondlane härra Järve rääkis siin pankade tegevusest, ametnikkude palkade allaviimisest j. n. e., aga kui meie tegime sellekohased ettepanekud, siis hääletas rahvaerakond nende vastu. (V a h e l h ü ü e.) Härra Järve heitis ette, et vaadake, Eesti Pank on süüdi, et meil see rahaprotsent nii kõrge on olnud, — see tuletab meelde allohvitseri leske, kes iseennast peksis. Rahvaerakonna tegelastel sija tulla ja sarnast juttu rääkida, vaadake, sellest ma aru ei saa. Kui rahvaerakond tõesti nõuab laenuprotsendiks 4%, siis, kui meie teeme ettepaneku, alandada 6% peale, loodame, et rahvaerakond seda vähemalt toetab, kui ta ise ei julge teha ettepanekut, alandada 4% peale.

Aruandja J. Soots (lõpusõna): Seaduse vastu põhimõttelikult räägitud ei ole, kuid mõned ettetoodud väited nõuavad siiski õiendamist.

Kõigepealt tõi härra Kuris ette mõned andmed, missugune on laenuprotsent mõnes kõrge valuuta maa emissiooni pangas. Ta leidis, et protsent on odav, ja sellest ta järeldas, et vaat, Eesti on ka kõrge valuuta maa, tema laenuprotsent peaks sama odav olema. Minule näib, et säärane tõlgitsemine ei ole põhjendatud, sest kui vaadata protsenditabelit, siis näeme, et protsendi suurus ei ripu sellest ära, kas maa on kõrge valuuta maa või madala valuuta maa. Näiteks Kreeka on kõrge valuuta maa, aga emissiooni panga protsent on 11 ja 12. Saksamaa on kõrge valuuta maa, tema emissiooni panga protsent on 7 ja 8. Tuleb arvata, et selle protsendi suurus ripub sellest ära, kas see riik ja tema majandus on vana ja tugev, kas temal siset maal on palju kulda või ei ole. Nähtavasti sellest ripub protsendi suurus ära, aga mitte sellest, kas on kõrge valuuta maa või madala valuuta maa. Kui Eestit võrdleme tema naabritega, on tema laenuprotsent tema naabrite protsendi sarnane. Eestis on emissiooni panga protsent 6½ kuni 7, Stockholmis 6—7, Saksamaal 7—8, Riias 7, — nõnda et võib öelda, meie protsent on keskmine, see ei ole mitte kõige kõrgem, mitte ka kõige madalam.

Mis puutub rkl. J. Järve nõudmisse, et protsent alandataks 4-le, siis peab üttelema, et praegustes oludes oleks seda raske täita, nimelt sellepärast, et ega pankadel suuri rahatagavarasid ei ole, ja kui see protsent õige alla viia, siis kõik hoisusummade toojad viivad oma raha tagasi ja pankadel tulevad paratamata oma ukсед sulguda. Käesolev protsent, 8, on vastu võetud pankade nõukogu nõusolekul. Pankade nõukogu arvab, et laenuprotsendi allaviimine kaheksa peale, ei tekita pankades katastroofi, mis paratamata oleks tekkinud, kui see protsent alla kaheksa viia.

Võiks veel ära märkida seda, et kristlik rahvaerakond, kuhu rkl. Järve kuulub, on nähtavasti teistmoodi suhtuma hakanud põllumeeste tegevusvabadusse. Härra Järve nõudis, et põllumeestel lubatakse kokku tulla ja vabalt oma arvamist avaldada. Ma tuletan meelde, et omal ajal üks kristlikku rahvaerakonda kuuluv isik seletas, et maa-mehe asi peaks olema: maksa oma maksud ja pea suu. Nüüd on samm edasi mindud. Loodame, et tulevikus veel rohkem vabadust põllumeestele lubatakse oma asju

korraldada ja arutada. Aga mina arvan, et peaasi on, las põllumehed arutavad oma asju isekeski ilma väljaspoolt tulevate võõraste inimesteta ja nende kihutusetöota.

Härra Laur märkis, et see seadus on hiljaks jäänud, ta oleks pidanud tulema aasta tagasi, sest aasta otsa on põllumehed sipelnud kitsikuses. Seda pani ta praeguse valitsuse süüks, et seadus hiljaks jäänud. Meie teame, et praegune valitsus ei ole aastat otsa valitsenud, ta on vähem valitsenud. Härra Laur aga süüdistab praegust valitsust. (V a h e l h ü ü e.)

Teiste kõnede kohta ei ole minul midagi öelda. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

O. K a s k (häälet. motiiv.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hääletamise motiivide kohta oleks minul au teatada, et tööerakond pooldab laenuprotsendi alandamist. Kuid esitatud seaduseelnõu on valitsuse poolt välja töötatud ülepeakaela ja komisjonis suure kiirusega läbi masindatud, nii et selle tähtsa seaduseelnõu põhjalikust kaalumisest ja arutamisest ei saa juttu olla. Sarnasel kujul antud seaduse kohta on väga raske tagajärgi ette näha. Kõigil neil motiividel ei võta tööerakond oma peale mingit vastutust selle seaduse eest.

Koosolek lõpeb kell 18.55 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Koosoleku lõpetamine ja kahe järgmise koosoleku määramine.

Majanduseminister A. J ü r m a n (korra kohta): Ma teen ettepaneku,

praegu koosolek lõpetada ja pidada $\frac{1}{2}$ tunni pärast teine koosolek, võttes päevakorda: Kokkuleppe protsentide määra seadus — II lugemisel.

Seile järele lõpetada teine koosolek ja 10 minuti pärast pidada kolmas koosolek, võttes päevakorda: 1. Kokkuleppe protsentide määra seadus — III lugemisel, ja siis kõik need punktid, mis praegu päevakorrast veel järele on jäänud.

Ettepaneku, pool tundi vaheajaga määrata, teen ma sellepärast, et rahaasjanduse komisjon tahab veel seisukohta võtta üldkomisjoni paranduste kohta.

Ettepanekud võetakse vastu.

Juhataja: Seega on kaks järgmist koosolekut määratud. Lõpetan koosoleku.

